

POSTANOWIENIE

Dnia 16 marca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania A. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w N.
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 16 marca 2016 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 9 grudnia 2014 r., sygn. akt III AUa [...],

I odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

II przyznaje radcy prawnemu K. B. od Skarbu Państwa - Sąd Apelacyjny w [...], tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym 120 zł (sto dwadzieścia) podwyższone o stawkę podatku od towarów i usług.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 28 stycznia 2015 r. oddalił apelację A. S., wniesioną od wyroku Sądu Okręgowego w N. z dnia 12 lutego 2014 r. Sąd pierwszej instancji oddalił odwołanie wnioskodawcy, złożone od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N. z dnia 7 stycznia 2013 r., w której odmówiono mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Sąd odwoławczy podzielił ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, w rezultacie uznał, że ubezpieczony nie jest osoba częściowo lub całkowicie

niezdolną do pracy. Oparł się na jednoznacznych wypowiedziach biegłych o specjalnościach zbieżnych ze schorzeniami, na które cierpi odwołujący się. Konkluzje w tym zakresie zostały poprzedzone szczegółowym odniesieniem się do materiału dowodowego.

Sąd Apelacyjny ustosunkował się również do przedłożonego przez wnioskodawcę w dniu 25 marca 2013 r. orzeczenia o stopniu niepełnosprawności z dnia 1 marca 2013 r. Z orzeczenia tego wynika, że A.S. jest osobą niepełnosprawną w stopniu umiarkowanym od dnia 28 stycznia 2013 r. Sąd drugiej instancji zwrócił uwagę na różnice występujące między pojęciami „niezdolności do pracy” oraz „niepełnosprawności”, które przejawiają się odmiennym zakresem znaczeniowym, funkcją i sposobem ustalania. W rezultacie podkreślił, że niepełnosprawność stanowi pojęcie szersze niż niezdolność do pracy, zatem nie każda osoba niepełnosprawna w stopniu umiarkowanym jest osobą niezdolną do pracy. Konstatawał, że przedłożenie przez wnioskodawcę orzeczenia o stopniu niepełnosprawności ma tylko takie znaczenie, że dowód ten oceniany jest w ramach ogólnych reguł dowodowych. O tym zaś, które fakty są istotne dla rozstrzygnięcia, decyduje przedmiot postępowania w sprawie, a ściślej przepisy prawa materialnego mające do niego zastosowanie.

Zdaniem skarżącego skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, gdyż Sąd drugiej instancji naruszył art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. i art. 477^{14a} k.p.c. przez całkowite pominięcie dowód z orzeczenia Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności. Świadczy ono o tym, że po wydaniu zaskarżonej decyzji przez organ rentowy powstały nowe okoliczności dotyczące stwierdzenia niezdolności do pracy oraz niezdolności do samodzielnej egzystencji. Okoliczności te uzasadniały uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji oraz poprzedzającej go decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Dodatkowo ubezpieczony dostrzegł, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, sprowadzające się do pytania, czy art. 12 ust. 1 i ust. 3 oraz art. 14 ust. 1 w związku z art. 57 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w przypadku odwołania się od decyzji organu rentowego uniemożliwia wzięcie przez sąd pod rozagę orzeczeń innych organów, niż komisja lekarska ZUS (lekarz orzecznik), orzekających o stanie zdrowia, zdolności do pracy

i samodzielnej egzystencji, w tym w szczególności o stopniu niepełnosprawności odwołującego się.

Skarga kasacyjna ubezpieczonego została oparta na twierdzeniu, że Sąd drugiej instancji naruszył wyżej wymienione przepisy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie może zostać przyjęta do rozpoznania.

Doniosłość przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wynika z możliwości jej powiązania z jedną z podstaw skargi kasacyjnej. Wnioskodawca uważa, że Sąd Apelacyjny uchybił art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. Nie uwzględnił jednak, że przepis ten nie ma zastosowania w postępowaniu przed sądem drugiej instancji. Na potwierdzenie tego wystarczy przywołać wywód przeprowadzony przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 grudnia 2014 r., II UK 96/14, LEX nr 1642878. Wskazano w nim, że sąd odwoławczy nie jest uprawniony do skorzystania z rozwiązania przewidzianego w art. 477¹⁴ § 4 k.p.c., gdyż przepis ten ma zastosowanie wyłącznie w postępowaniu pierwszoinstancyjnym. Nowe okoliczności, dotyczące stanu zdrowia, które ujawniają się po wydaniu wyroku przez sąd pierwszej instancji mogą stanowić podstawę do złożenia w ogranie rentowym nowego wniosku o rentę. Istotą obowiązującego wzorca postępowania jest bowiem wyeliminowanie sytuacji, w których ubezpieczony powołuje się na nowe okoliczności dotyczące stanu jego zdrowia, a które nie były znane lekarzom organu rentowego ani organowi rentowemu w dacie decyzji (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2007 r., I UK 316/06, OSNP 2008 nr 13-14, poz. 199, z dnia 4 lipca 2007 r., II UK 280/06, OSNP 2008 nr 17-18, poz. 260, z dnia 16 maja 2008 r., I UK 385/07, OSNP 2009 nr 17-18, poz. 240, z dnia 11 maja 2012 r., I UK 411/11, LEX nr 1214553, z dnia 5 czerwca 2013 r., III UK 147/12, Legalis nr 768648).

Uznając przedstawiony powyżej pogląd za miarodajny, staje się jasne, że skarga kasacyjna w zakresie zarzutu naruszenia art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. nie jest oczywiście uzasadniona.

Do analogicznych konkluzji dochodzi się po przeanalizowaniu zarzutu dotyczącego art. 477^{14a} k.p.c. Możliwość uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji

i poprzedzającej go decyzji organu rentowego jest drastycznym rozwiązaniem procesowym, nie dziwi więc zapatrywanie, że może mieć miejsce tylko wówczas, jeśli wystąpią w sprawie na tyle obszerne i istotne braki, które należy uzupełnić jeszcze w postępowaniu przed organem rentowym. W orzecznictwie i literaturze przedmiotu podnosi się, że skorzystanie z rozwiązania przewidzianego w tym przepisie, dopuszczalne jest w przypadku zasadność złożonej apelacji. Przepis ten nie ma bowiem samodzielnego bytu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2010 r., II UK 148/09, LEX nr 577847 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2011 r., I UZ 33/11, OSNP 2012 nr 21-22, poz. 274). Po zestawieniu art. 477^{14a} k.p.c. z art. 386 § 4 k.p.c. staje się jasne, że pierwszy z wymienionych przepisów jako wyjątek powinien podlegać wykładni zawężającej. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że aby możliwe było rozstrzygnięcie sądu drugiej instancji przekazujące sprawę do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu na podstawie komentowanego przepisu, konieczne jest wystąpienie przesłanek uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji określonych w art. 386 § 2 lub § 4 k.p.c. Rozstrzygnięcie na podstawie art. 477^{14a} k.p.c. jest więc orzeczeniem „dalej idącym” i zawiera w sobie uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2005 r., II PZP 4/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 367 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 1996 r., I PKN 34/96, OSNAPIUS 1997 nr 13, poz. 237 i z dnia 28 września 2001 r., I PZ 58/01, OSNP 2003 nr 19, poz. 466).

W świetle powyższych poglądów, w realiach niemniejszej sprawy, Sąd Apelacyjny w [...] nie miał powodów twierdzić, że doszło do nierozpoznania przez Sąd pierwszej instancji istoty sprawy, czy też, że wydanie wyroku wymagało przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (brak również podstaw do dostrzeżenia nieważności postępowania). Oznacza to, że nie ziściła się przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Zagadnienie prawne przywołane w skardze kasacyjnej powoda, po pierwsze, zostało już wyjaśnione, a po drugie, nie współgra z regułami, którymi rządzi się postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że w postępowaniu sądowym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, które ma charakter

odwoławczy i kontrolny, procedowanie dowodowe ogranicza się do sprawdzenia zgodności z prawem decyzji wydanej przez organ rentowy. Badanie takie jest możliwe tylko przy uwzględnieniu stanu faktycznego i prawnego istniejącego w chwili wydania decyzji, a więc w chwili ustalania prawa do świadczenia przez organ rentowy (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1998 r., II UKN 555/97, OSNAPIUS 1999 nr 5, poz. 181, z dnia 3 grudnia 1998 r., II UKN 341/98, OSNAPIUS 2000 nr 2, poz. 72, z dnia 20 maja 2004 r., II UK 395/03, OSNP 2005 nr 3, poz. 43, z dnia 12 stycznia 2005 r., I UK 93/04, OSNP 2005 nr 16, poz. 254; z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 152/04, OSNP 2005 nr 17, poz. 273, z dnia 12 stycznia 2012 r., II UK 79/11, LEX nr 1130387).

Przyjmując wskazany pogląd za miarodajny, oczywiste jest, że powstanie po dacie wydania decyzji w przedmiocie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy niepełnosprawności u wnioskodawcy nie może wpłynąć na kwalifikację dokonywaną na podstawie art. 12 ust. 1 i ust. 3 i art. 14 ust. 1 w związku z art. 57 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Spostrzeżenie to ma znaczenie, gdyż istotne zagadnienie prawne, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinno zostać osadzone w „sprawie”. W postępowaniu wywołanym skargą kasacyjną niedopuszczalne jest rozpoznawanie abstrakcyjnych zagadnień jurydycznych oderwanych od podłoża faktycznego i prawnego sporu.

Pomijając powyższe okoliczności, które samoistnie uniemożliwiają przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, trzeba stwierdzić, że relacja zachodząca między niezdolnością do pracy a niepełnosprawnością została w orzecznictwie wyjaśniona. Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał, że przy ocenie niezdolności do pracy warunkującej prawo do renty orzeczenie o stopniu niepełnosprawności nie może być pomijane. Pojęcie niepełnosprawności, ujęte w art. 3-5 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.), ściśle koresponduje z pojęciem niezdolności do pracy. Niepełnosprawnością jest stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudniający lub uniemożliwiający wypełnianie ról społecznych, a w szczególności zdolność do wykonywania pracy zawodowej. Niepełnosprawność jest kwalifikacją szerszą od niezdolności do pracy w rozumieniu ustawy emerytalnej, obejmuje swym zakresem

niezdolność do wykonywania zatrudnienia, co znajduje wyraz w definicji niepełnosprawności, jako trwałej lub okresowej niezdolności do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy (art. 2 pkt 10 ustawy o rehabilitacji zawodowej). W konsekwencji, każda osoba niezdolna do pracy jest osobą niepełnosprawną, choć nie każda osoba niepełnosprawna jest inwalidą. Różnice w płaszczyźnie definicyjnej, jak i w procesie orzekania o niepełnosprawności i niezdolności do pracy nie uzasadniają pominięcia orzeczenia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2004 r., II UK 222/03, OSNP 2004 nr 19, poz. 340; z dnia 9 października 2014 r., II UK 11/14, LEX nr 1545033; z dnia 11 lutego 2005 r., I UK 177/04, OSNP 2005 nr 18, poz. 290; z dnia 28 września 2011 r., I UK 96/11, LEX nr 1102261; z dnia 14 czerwca 2012 r., I UK 17/12, LEX nr 1229807).

Biorąc pod uwagę funkcje stawiane skardze kasacyjnej, a przede wszystkim zdominowanie jej roli interesem publicznym, przejawiające się w przypadku przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. w dążeniu do wyjaśnienia nowych albo kontrowersyjnych instytucji prawnych, zrozumiałe staje się, że Sąd Najwyższy nie powinien przyjmować do rozpoznania skargi kasacyjnej poddającej pod rozwałę zagadnienie prawne, w sytuacji, gdy zostało ono w orzecznictwie wyczerpująco i jednolicie wyjaśnione. W takim przypadku zagadnienie prawne nie charakteryzuje się „istotnością”, czyli nie jest doniosłe dla praktyki stosowania prawa, jak również nie wpływa na rozwój określonych instytucji prawnych.

Sumą przeprowadzonego wywodu jest konkluzja o nieziszczeniu się przesłanek warunkujących przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Dlatego zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącej w postępowaniu kasacyjnym z urzędu orzeczono na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o advokaturze w związku z § 2 ust. 3, § 12 ust. 2 i § 13 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 461).

l.n